

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης 55/2024
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄

Συνεδρίαση της 22^{ης} Απριλίου 2024

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Στυλιανή Χαριτάκη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Αφροδίτη Κουτούκη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ., Σταύρος Σπυρόπουλος, Διονύσιος Χειμώνας, Ευτυχία Κασομένου, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Αντώνιος Αντωνίου, Ελένη Λευθεριώτου, Εμμανουέλα Πανοπούλου, Ουρανία Πατσοπούλου, Γεωργία Παπαδάκη, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Λαυρέντιος Παππάς, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο του Υπουργείου Οικονομικών (ήδη Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών) / Γενικής Γραμματείας Φορολογικής Πολιτικής & Δημόσιας Περιουσίας / Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Περιουσίας & Κοινοφελούς Περιουσίας / Διεύθυνσης Δημόσιας Περιουσίας / Γ΄ Τμήματος, με αριθμ. πρωτ. 80435 ΕΞ 2023/24-05-2023.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται, υπό τα δεδομένα του ερωτήματος και λόγω της μερικής συντέλεσης αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, αν συντρέχει, κατά τα προβλεπόμενα στο τελευταίο εδάφιο της παρ.7 του άρθρου 3 του ν. 2882/2001, περίπτωση κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής που κατέθεσε η υπόχρεη για την

καταβολή της αποζημίωσης ανώνυμη εταιρεία, σε καταφατική δε περίπτωση, αν η εγγυητική επιστολή θα καταπέσει στο σύνολό της ή μερικώς.

Στο πιο πάνω ερώτημα το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α΄) γνωμοδότησε, ως εξής:

Ιστορικό

Από το έγγραφο του ερωτήματος και τα στοιχεία του φακέλου, που το συνοδεύουν, προκύπτουν τα ακόλουθα:

1. Με την κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας & Οικονομικών - Ανάπτυξης, με αριθμό 1051855/4815/0010/13-07-2004 (Δ΄ .../2004) κηρύχθηκε αναγκαστική απαλλοτρίωση ακινήτων για τις ανάγκες εκμετάλλευσης του Ορυχείου Αμυνταίου, νομού Φλώρινας, έκτασης συνολικά 2.394.863 τ.μ., υπέρ της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «Δ..... Α.Ε.» και με δαπάνη της, σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν. 2985/2002, με τον όρο ότι, εντός προθεσμίας τριών (3) μηνών από την κοινοποίηση της πράξης, η εταιρεία θα καταθέσει εγγυητική επιστολή αναγνωρισμένου πιστωτικού ιδρύματος για το 20% της προβλεπόμενης δαπάνης. Αν η εταιρεία δεν προχωρούσε στην συντέλεση της απαλλοτρίωσης στις νόμιμες προθεσμίες, ορίστηκε ότι η εγγυητική επιστολή καταπίπτει υπέρ του Δημοσίου σε ποσοστό 50%, και υπέρ των αναγνωρισμένων δικαιούχων στο υπόλοιπο ποσοστό 50%.
2. Στις 21-09-2004 κατατέθηκε με το έγγραφο της «Δ..... Α.Ε.» / Διεύθυνσης Μελετών & Ανάπτυξης Ορυχείων, με αριθμό 11277/20-09-2004, στο Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών / Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας & Εθνικών Κληροδοτημάτων / Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας / Δ΄ Τμήμα, η εγγυητική επιστολή της «..... Τράπεζας, με αριθμό «...../2004», με βάση το περιεχόμενο της οποίας, η εγγύηση της Τράπεζας δόθηκε για αόριστο χρόνο για την συντέλεση της προαναφερόμενης αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, με ρητή επίκληση εφαρμογής του άρθρου 3 παρ. 7 του ν. 2882/2001, και με ρήτρα πληρωμής «με απλή ειδοποίηση».
3. Με την με αριθμό 102/2005 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Φλώρινας, η οποία δημοσιεύτηκε στις 26-05-2005, καθορίστηκε η προσωρινή τιμή μονάδας αποζημίωσης των ιδιοκτητών των απαλλοτριούμενων ακινήτων, στα πλαίσια της συγκεκριμένης απαλλοτρίωσης.

4. Κατόπιν της ανωτέρω δικαστικής απόφασης, η ανώνυμη εταιρεία παρακατέθεσε στο Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων στις 7-12-2005 και στις 17-11-2006 ποσά χρηματικής αποζημίωσης για μέρος της αναγκαστικώς απαλλοτριωτέας έκτασης, δηλαδή για έκταση 768.361 τ.μ., ως προς την οποία και μόνο συντελέστηκε η αναγκαστική απαλλοτρίωση.

5. Για τον λόγο ότι δεν υπήρξε εμπρόθεσμη παρακατάθεση της αναλογούσας χρηματικής αποζημίωσης, για το υπόλοιπο τμήμα της κηρυχθείσας αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, επήλθε, σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 3 του ν. 2882/2001, μερική αυτοδίκαιη άρση της απαλλοτρίωσης, η οποία βεβαιώθηκε με την με αριθμό 1035178/2611/0010/14-05-2007 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας & Οικονομικών - Ανάπτυξης (.../2007 Τεύχος Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων).

6. Το χρονικό διάστημα των ετών 2007-2019, στα πλαίσια αλληλογραφίας μεταξύ της ανώνυμης εταιρείας και του Υπουργείου Οικονομικών, η πρώτη ζήτησε με διάφορα έγγραφα της επανειλημμένα την επιστροφή της προαναφερόμενης εγγυητικής επιστολής, επικαλούμενη την έκδοση της δικαστικής απόφασης καθορισμού προσωρινής τιμής μονάδας αποζημίωσης και την συντέλεση της απαλλοτρίωσης για έκταση, που αντιπροσώπευε περίπου το 30% του συνόλου της έκτασης προς απαλλοτρίωση. Κατά την εταιρεία το ποσό της προσωρινής τιμής μονάδας αποζημίωσης, που είχε καθοριστεί δικαστικά, ήταν υπερβολικό, και εντελώς ασύμφορο για αυτήν, και είχε γνωστοποιήσει πως δεν συνέχισε την διαδικασία της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης για το σύνολο της αρχικής έκτασης, αλλά μόνο για έκταση 768.361 τ.μ., απαραίτητη για την συνέχιση της απρόσκοπτης τροφοδοσίας με λιγνίτη για τα επόμενα δύο χρόνια περίπου του Α.Η.Σ. Αμυνταίου, είχε δε ενημερώσει το Υπουργείο Οικονομικών πως αργότερα ξεκίνησε διαδικασία απευθείας εξαγοράς από τους ιδιοκτήτες των αρχικά απαλλοτριούμενων εκτάσεων με κατάρτιση σχετικών προσυμφώνων μαζί τους και πως τελικά την ολοκλήρωσε.

7. Το 2007 για την συγκεκριμένη αναγκαστική απαλλοτρίωση, και για μια ακόμη, στα πλαίσια της οποίας, πριν από τη συντέλεση το υπέρ ου η απαλλοτρίωση νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου είχε προβεί σε απευθείας εξαγορά μέρους των απαλλοτριούμενων εκτάσεων, υποβλήθηκε ερώτημα της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Οικονομικών, με αριθμό πρωτοκόλλου «...../24-5-2007», μεταξύ άλλων, αν, σε περιπτώσεις μερικής συντέλεσης της απαλλοτρίωσης, θα έπρεπε να επιστραφεί η εγγυητική επιστολή του άρθρου 7 παρ. 3 του ν. 2882/2001, ή αν καταπίπτει υπέρ του Δημοσίου και των αναγνωρισμένων δικαιούχων, αν η κατάπτωση

της εγγύησης θα γίνει για όλο το ποσό ή για ποσοστό της, ποιοι θα έπρεπε να θεωρηθούν αναγνωρισμένοι δικαιούχοι, υπέρ των οποίων θα καταπέσει η εγγύηση, και μερικά άλλα διαδικαστικά ζητήματα. Σύμφωνα με το σχετικό απαντητικό έγγραφο του Γραφείου Νομικού Συμβούλου του Υπουργείου Οικονομίας & Οικονομικών (Γ.Λ.Κ.), με αριθμό πρωτοκόλλου «.../31-12-2007»: στην συγκεκριμένη απαλλοτρίωση καταπίπτει το σύνολο του ποσού της εγγυητικής επιστολής, με το 50% του ποσού να πρέπει να αποδοθεί στο Δημόσιο, το δε υπόλοιπο 50% να κατατεθεί στο Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων υπέρ των καθ' ύλην η απαλλοτρίωση ιδιοκτητών, για τις εκτάσεις των οποίων δεν είχε συντελεστεί η απαλλοτρίωση, και οι οποίοι είχαν αναγνωρισθεί ή θα αναγνωρίζονταν δικαιούχοι της αποζημίωσης.

8. Ακολούθως, το Υπουργείο Οικονομικών (ήδη Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών) / Γενική Γραμματεία Φορολογικής Πολιτικής & Δημόσιας Περιουσίας / Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας & Κοινοφελούς Περιουσίας / Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας / Γ' Τμήμα, με το έγγραφο του, με αριθμό πρωτοκόλλου 80435 ΕΞ 2023/24-05-2023, υπέβαλε το παρόν ερώτημα που υπογράφεται από τον (τότε) αρμόδιο Υφυπουργό.

9. Η ερωτώσα υπηρεσία με νεώτερα έγγραφα, με αριθμούς πρωτοκόλλου 2919 ΕΞ 2024/08-01-2024 και 34215 ΕΞ 2024/04-03-2024, αντίστοιχα, διευκρίνισε α. ότι η συγκεκριμένη εγγυητική επιστολή βρίσκεται στην κατοχή της ερωτώσας υπηρεσίας, η οποία δεν έχει αποστείλει προς ταμειακή βεβαίωση υπέρ του Δημοσίου, και σε βάρος της «Δ..... Α.Ε.» οποιοδήποτε ποσό, με βάση την έννομη σχέση μεταξύ Δημοσίου και αυτής, στην οποία αναφέρεται αυτή η εγγυητική επιστολή, ή και με βάση αυτήν, και β. ότι η «Δ..... Α.Ε.» δεν έχει στραφεί δικαστικά κατά του Δημοσίου για τυχόν αξιώσεις σε βάρος του (συμπεριλαμβανομένης και επίδοσης εξωδίκου), με βάση τα παραπάνω.

Νομοθετικό Πλαίσιο

10. Στο άρθρο 17 παρ. 1,2,4 του Συντάγματος ορίζονται -πλην άλλων- τα εξής:

*«1. Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος.
2. Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο, όταν και όπως ο νόμος ορίζει, και πάντοτε αφού προηγηθεί πλήρους αποζημίωση, που να ανταποκρίνεται στην αξία την οποία είχε το απαλλοτριούμενο κατά το χρόνο της συζήτησης στο δικαστήριο για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης. [...]*

4. Η αποζημίωση ορίζεται από τα αρμόδια δικαστήρια. [...] Η αποζημίωση που ορίστηκε καταβάλλεται υποχρεωτικά το αργότερο μέσα σε ενάμισι έτος από τη δημοσίευση της απόφασης για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης και, σε περίπτωση απευθείας αίτησης για οριστικό προσδιορισμό της αποζημίωσης, από τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης του δικαστηρίου, διαφορετικά η απαλλοτρίωση αίρεται αυτοδικαίως. [...]».

11. Στα άρθρα 3 παρ. 7, 7 παρ. 1, 8 παρ. 1, 11 παρ. 3 και 29 παρ. 1 του ν. 2882/2001 «Κώδικας Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων» (Α' 17), όπως ίσχυαν κατά τον χρόνο κήρυξης της απαλλοτρίωσης του ερωτήματος, ορίζονται -πλην άλλων- τα εξής: «Άρθρο 3 παρ. 7: ... Εφόσον υπόχρεος για την καταβολή της αποζημίωσης είναι Ν.Π.Ι.Δ. ή φυσικό πρόσωπο, με το έγγραφο που απευθύνει στην αρμόδια για την κήρυξη της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης αρχή και με το οποίο ζητεί την κήρυξη, πρέπει να προσδιορίζει κατά προσέγγιση την απαιτούμενη για τη συντέλεση της απαλλοτρίωσης δαπάνη και να δηλώνει ρητά την πρόθεση και δυνατότητά του να προβεί στη συντέλεση μέσα στις νόμιμες προθεσμίες. Η διάταξη της παρ. 6 του άρθρου 15 εφαρμόζεται και στην περίπτωση αυτήν. Στην πράξη κήρυξης της απαλλοτρίωσης περιέχεται υποχρεωτικά όρος κατά τον οποίο ο υπέρ ου πρέπει να καταθέσει σε προθεσμία τριών (3) μηνών από την κοινοποίηση της πράξης εγγυητική επιστολή αναγνωρισμένου πιστωτικού ιδρύματος για το είκοσι τοις εκατό (20%) της προβλεπόμενης δαπάνης. Αν η εγγυητική επιστολή δεν κατατεθεί εμπρόθεσμα από τον φορέα υπέρ του οποίου είχε κηρυχθεί η απαλλοτρίωση, η απόφαση κήρυξης της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ανακαλείται με απόφαση του οργάνου που είναι αρμόδιο για την κήρυξη σύμφωνα με το την παρ. 1 του άρθρου 1. Αν ο υπέρ ου δεν προβεί στη συντέλεση στις νόμιμες προθεσμίες, η εγγυητική επιστολή καταπίπτει υπέρ του Δημοσίου και των αναγνωρισμένων δικαιούχων σε ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%) για τον καθένα.

Άρθρο 7 παρ. 1: Η αναγκαστική απαλλοτρίωση συντελείται με την καταβολή στον δικαστικώς αναγνωρισθέντα ή στον αληθινό δικαιούχο της αποζημίωσης που προσδιορίστηκε προσωρινά ή οριστικά κατά τον παρόντα νόμο ή με τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως γνωστοποίησης ότι η αποζημίωση ή δικαστική δαπάνη, η οποία επιδικάζεται κατά το άρθρο 18 παράγραφος 4, καθώς και η αμοιβή των πληρεξουσίων δικηγόρων" κατατέθηκε στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων κατά το επόμενο άρθρο 8. [...]

Άρθρο 8 παρ. 1: "Ο υπόχρεος για την πληρωμή της αποζημίωσης, της κατά το άρθρο 18 παρ. 4 δικαστικής δαπάνης, καθώς και της αμοιβής των πληρεξουσίων δικηγόρων, που προσδιορίστηκαν δικαστικώς, καταθέτει στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (Τ.Π. & Δ.) την αποζημίωση υπέρ δικαιούχου... [...]

Άρθρο 11 παρ. 3: Η αναγκαστική απαλλοτρίωση αίρεται αυτοδικαίως εάν δεν συντελεστεί μέσα σε ενάμισι έτος από τη δημοσίευση της απόφασης προσωρινού καθορισμού της αποζημίωσης και, σε περίπτωση απευθείας οριστικού καθορισμού αυτής, από τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης. Η αρμόδια για την κήρυξη της απαλλοτρίωσης αρχή υποχρεούται να εκδώσει μέσα σε τέσσερις μήνες από τη λήξη της προθεσμίας του προηγούμενου εδαφίου βεβαιωτική πράξη για την επελθούσα αυτοδίκαιη άρση. Η πράξη αυτή δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. [...]

Άρθρο 29 παρ. 1: Οι διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται επί των απαλλοτριώσεων που κηρύσσονται από την έναρξη ισχύος του και εφεξής.».

12. Στα άρθρα 249, 251, 434, 847, 848 του Αστικού Κώδικα ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 249.

Εικοσαετής Παραγραφή.

Εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά, οι αξιώσεις παραγράφονται σε είκοσι χρόνια.

Άρθρο 251.

Έναρξη Παραγραφής.

Η παραγραφή αρχίζει από τότε που γεννήθηκε η αξίωση και είναι δυνατή η δικαστική επιδίωξή της.

Άρθρο 434.

Άλλες περιπτώσεις κατάθεσης.

Αν ο οφειλέτης, για λόγο που αφορά το πρόσωπο του δανειστή ή εξαιτίας εύλογης αβεβαιότητας ως προς το πρόσωπο του δανειστή, αδυνατεί να εκπληρώσει με ασφάλεια την υποχρέωσή του, έχει το δικαίωμα να προβεί σε δημόσια κατάθεση [...].

Άρθρο 847.

Έννοια.

Με τη σύμβαση της εγγύησης ο εγγυητής αναλαμβάνει απέναντι στο δανειστή την ευθύνη ότι θα καταβληθεί η οφειλή.

Άρθρο 848.

Εγγύηση μπορεί να δοθεί και για οφειλή μελλοντική ή υπό αίρεση.»

13. Στο άρθρο 86 παρ. 3 περ. θ' του ν. 2362/1995 «περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις» (Α' 247), όπως ίσχυε μέχρι την κατάργησή του με το άρθρο 177 παρ. 1 του ν. 4270/2014 (Α' 143), ορίζονται τα εξής: «Χρηματική απαίτηση του Δημοσίου που απορρέει από κατάπτωση εγγυήσεων τρίτων, παραγράφεται μετά εικοσαετία από τη λήξη του οικονομικού έτους μέσα στο οποίο έγινε η εν στενή εννοία βεβαίωση αυτής.».

14. Στο άρθρο 136 παρ. 3 παρ. θ' του ισχύοντος ν. 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις» (Α' 143), ορίζεται ότι: «Χρηματική απαίτηση του Δημοσίου που απορρέει από κατάπτωση εγγυήσεων τρίτων, παραγράφεται μετά εικοσαετία από τη λήξη του έτους μέσα στο οποίο έγινε η με στενή έννοια βεβαίωση αυτής.».

Ερμηνεία και Εφαρμογή Διατάξεων

15. Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου, εντός του οποίου εντάσσονται και του σκοπού που υπηρετούν, και την υπαγωγή σε αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

16. Η αναγκαστική απαλλοτρίωση αποτελεί παρέμβαση της πολιτείας στη σφαίρα των ατομικών δικαιωμάτων του πολίτη, λόγω της στέρησης της ιδιοκτησίας του με ή χωρίς τη θέλησή του, με τη συνταγματική προϋπόθεση της πλήρους αποζημίωσης, και πάντοτε για τον λόγο ότι η στέρηση αυτή είναι αναγκαία για κάποιο σκοπό δημόσιας ωφέλειας. Η απαίτηση του ιδιοκτήτη για αποζημίωση είναι δημοσίου δικαίου. Η αναγκαστική απαλλοτρίωση θεωρείται *obligatio ex lege*, η οποία ιδρύεται με μονομερή πράξη εξουσίας της πολιτείας, και ολοκληρώνεται με διαδικασία, στην οποία συμμετέχει η διοικητική αρχή για την έρευνα του στοιχείου της δημόσιας ωφέλειας, και η δικαστική αρχή για τον καθορισμό της αποζημίωσης, και την αναγνώριση των δικαιούχων. Επειδή πρόκειται για ιδιαίτερα επαχθές μέτρο, το οποίο προσβάλλει τον πυρήνα του δικαιώματος στην ιδιοκτησία, μπορεί να επιβληθεί μόνον υπό τους αυστηρούς όρους, που προδιαγράφει η συνταγματική ρύθμιση.

17. Ο προορισμός της διαδικασίας της απαλλοτρίωσης δεν θα επιτυγχανόταν, εάν η απαλλοτρίωση, που κηρύχθηκε, υφίστατο μετέωρη σε βάρος της ιδιοκτησίας, χωρίς χρονικές προθεσμίες, και χωρίς να προωθείται η συντέλεσή της με πλήρη αποζημίωση

του ιδιοκτήτη, και χρησιμοποίηση του απαλλοτριούμενου για εκτέλεση του έργου δημόσιας ωφέλειας (Κ. Γ. ΧΟΡΟΜΙΔΗΣ: «Η Αναγκαστική Απαλλοτρίωση», Γ΄ Έκδοση, Θεσσαλονίκη 1997, σελ. 325).

18. Η επιτάχυνση της συντέλεσης της απαλλοτρίωσης, και η ολοκλήρωσή της με την πραγμάτωση του έργου της αποτελούν την τελεολογική δικαίωση της διαδικασίας της απαλλοτρίωσης, χωρίς την πραγμάτωση της οποίας επέρχεται η αυτοδίκαιη άρση της. Με αυτήν αίρεται η νομική κατάσταση, που δημιουργήθηκε με την κήρυξη της απαλλοτρίωσης.

19. Η ανάγκη προστασίας των καθ' ων η απαλλοτρίωση ιδιοκτητών από την απομείωση της πληρότητας της αποζημίωσής τους, όσο δεν καταβάλλεται αυτή σε εκείνους, θεμελιώνεται στην ανάγκη προστασίας της ιδιοκτησίας τους, με βάση το άρθρο 17 του Συντάγματος και το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α.

20. Προϋπόθεση για την ολοκλήρωση της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης αποτελεί ο προσδιορισμός και η καταβολή στον δικαιούχο του απαλλοτριούμενου ακινήτου πλήρους αποζημίωσης εντός ορισμένης προθεσμίας. Η προσηκόντως προσδιορισθείσα αποζημίωση πρέπει να καταβληθεί στον δικαιούχο εντός ενάμιση έτους από τη δημοσίευση της δικαστικής απόφασης περί προσωρινού ή οριστικού καθορισμού της, άλλως η κηρυχθείσα αναγκαστική απαλλοτρίωση δεν συντελείται, και για αυτό αίρεται αυτοδικαίως, σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ. 4 Σ, και με τα άρθρα 7 παρ. 1, και 11 παρ. 3 του ν. 2882/2001.

21. Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων, του ν. 2882/2001 (Α΄ 17), προσπάθεια της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής για την θέσπισή του ήταν ο συγκερασμός των απαιτήσεων εξυπηρέτησης του δημοσίου συμφέροντος για την ταχεία και κατά το δυνατόν λιγότερο δαπανηρή πρόοδο της διαδικασίας της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης με την ανάγκη εξυπηρέτησης των πολιτών από μια διοίκηση με σύγχρονες αντιλήψεις, ταγμένα στην υπηρεσία τους.

22. Η διάταξη του άρθρου 17 παρ. 4 Σ, όπως και εκείνη του άρθρου 11 παρ. 3 του ν. 2882/2001, έχουν θεσπιστεί προς εξυπηρέτηση του καθ' ου η απαλλοτρίωση, ώστε η απαλλοτρίωση να μην μένει για μεγάλο χρονικό διάστημα εκκρεμής προς βλάβη του λόγω της δέσμευσης, που συνεπάγεται για την ιδιοκτησία του.

23. Εφόσον υπόχρεος για την καταβολή της αποζημίωσης είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, ή φυσικό πρόσωπο, με το έγγραφο, που απευθύνει στην αρμόδια αρχή για την κήρυξη της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, και με το οποίο ζητεί την

κήρυξη, πρέπει να προσδιορίζει κατά προσέγγιση την απαιτούμενη δαπάνη για τη συντέλεση της απαλλοτρίωσης, και να δηλώνει ρητά την πρόθεση και δυνατότητα του να προβεί στη συντέλεση μέσα στις νόμιμες προθεσμίες. Στην πράξη κήρυξης της απαλλοτρίωσης περιέχεται υποχρεωτικά όρος, κατά τον οποίο ο υπέρ ου πρέπει να καταθέσει σε προθεσμία τριών (3) μηνών από την κοινοποίηση της πράξης εγγυητική επιστολή αναγνωρισμένου πιστωτικού ιδρύματος για το 20% της προβλεπόμενης δαπάνης. Αν ο υπέρ ου δεν προβεί στη συντέλεση στις νόμιμες προθεσμίες, η εγγυητική επιστολή καταπίπτει υπέρ του Δημοσίου και των αναγνωρισμένων δικαιούχων σε ποσοστό 50% για τον καθένα, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 7 του ν. 2882/2001, όπως η τελευταία παράγραφος προστέθηκε με το άρθρο 1 του ν. 2985/2002.

24. Η υποχρέωση κατάθεσης εγγυητικής επιστολής από νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, στην περίπτωση που αναγκαστική απαλλοτρίωση έχει κηρυχθεί υπέρ του, και η κατάπτωσή της, σε περίπτωση που αυτό δεν προβεί στην συντέλεσή της εντός των νομίμων προθεσμιών, θεσπίστηκε με το άρθρο 1 του ν. 2985/2002 «Προσαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων στο Σύνταγμα» (Α' 18), με την μορφή προσθήκης παραγράφου στο άρθρο 3 του ν. 2882/2001, ο οποίος είχε θεσπιστεί σχεδόν ένα (1) έτος πριν. Όπως προκύπτει από την εισηγητική έκθεση του ν. 2985/2002, με την θέσπιση των συγκεκριμένων κανόνων δικαίου για αυτές τις περιπτώσεις, που το υπέρ ου νομικό πρόσωπο της απαλλοτρίωσης είναι ιδιωτικού δικαίου, λήφθηκε πρόνοια, ώστε η δήλωση του ιδιώτη υποχρέου για καταβολή της αποζημίωσης να είναι σοβαρή και δεσμευτική για αυτόν κατά τρόπο, ώστε και το δημόσιο συμφέρον, που δικαιολογεί την επιβολή της απαλλοτρίωσης να διασφαλίζεται, και ο ιδιώτης ιδιοκτήτης της απαλλοτριούμενης έκτασης, ο οποίος έχει αναγνωρισθεί δικαιούχος της αποζημίωσης με δικαστική απόφαση, να εξασφαλίζεται για την έγκαιρη είσπραξη της αποζημίωσης, που δικαιούται.

25. Το άρθρο 3 παρ. 7 του ν. 2882/2001 από την γραμματική, λογική και τελεολογική ερμηνεία του περιεχομένου του αποβλέπει από την μια πλευρά στο να μην παραμένει άσκοπα δεσμευμένα και μετέωρη η ιδιοκτησία των καθ' ων η απαλλοτρίωση ιδιοκτητών, οι οποίοι έχουν αναγνωρισθεί δικαιούχοι της αποζημίωσης με δικαστική απόφαση, στο να εισπράττουν αυτοί έγκαιρα πλήρη αποζημίωση για τα απαλλοτριούμενα ακίνητά τους, και από την άλλη πλευρά στο να αυξήσει τον βαθμό, στον οποίο θα είναι ταγμένο το νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, υπέρ του οποίου έχει κηρυχθεί η αναγκαστική απαλλοτρίωση, προς την έγκαιρη συντέλεσή της. Έτσι

καθίσταται η υποχρέωσή του για καταβολή της αποζημίωσης απολύτως δεσμευτική, ώστε να εκπληρωθεί το δημόσιο συμφέρον με την συντέλεση της απαλλοτρίωσης, και να είναι δυνατή η ταχεία εκτέλεση του έργου δημόσιας ωφέλειας, στο οποίο αφορά η απαλλοτρίωση. Για όλους αυτούς τους λόγους προβλέπεται ότι, σε περίπτωση που το νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, υπέρ του οποίου έχει κηρυχθεί η αναγκαστική απαλλοτρίωση, δεν προβεί στην συντέλεσή της εντός των νομίμων προθεσμιών, καταπίπτει η εγγυητική επιστολή, που εκείνο είχε καταθέσει, τόσο υπέρ του Δημοσίου, ως φορέα εξυπηρέτησης του δημοσίου συμφέροντος για την πραγματοποίηση της δημόσιας ωφέλειας, όσο και υπέρ των καθ' ων η απαλλοτρίωση ιδιοκτητών, οι οποίοι έχουν αναγνωρισθεί δικαιούχοι της αποζημίωσης με δικαστική απόφαση, και στους οποίους δεν καταβλήθηκε έγκαιρα η πλήρης αποζημίωσή τους.

26. Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 7 του ν. 2882/2001, η κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής, που έχει καταθέσει το νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, υπέρ του οποίου έχει κηρυχθεί η αναγκαστική απαλλοτρίωση, αποτελεί ποινή σε βάρος του, επειδή εξαιτίας της μη καταβολής εντός των νομίμων προθεσμιών της αποζημίωσης από αυτό στους αναγνωρισμένους δικαιούχους αυτής με δικαστική απόφαση αφενός παρέμειναν οι ιδιοκτησίες τους δεσμευμένες και μετέωρες για ικανό χρονικό διάστημα, που αποδείχτηκε άσκοπο, αφού άρθηκε τελικά αυτοδικαίως η απαλλοτρίωση, αφετέρου επέρχεται ματαίωση -ή στην καλύτερη περίπτωση- σημαντική καθυστέρηση στην εκτέλεση του έργου δημόσιας ωφέλειας, στο οποίο αφορά η έκταση της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης.

27. Η εγγυητική επιστολή συνάπτεται με σύμβαση μεταξύ πελάτη/εντολέα-τράπεζας, η οποία, πρέπει να είναι έγγραφη, διέπεται από τα άρθρα ΑΚ 847 επ., και έχει ενοχικό χαρακτήρα, αφού με αυτή γεννάται υποχρέωση της εγγυοδότριας τράπεζας, και αντίστοιχο δικαίωμα του λήπτη σε ορισμένη παροχή. Επίσης, έχει ετεροβαρή χαρακτήρα, αφού γεννά υποχρεώσεις μόνο σε βάρος της εκδότριας τράπεζας, και όχι για τον λήπτη. Οι εγγυητικές επιστολές αποτελούν ιδιαίτερο είδος και τύπο εγγύησης. Χαρακτηριστικό τους είναι ότι με αυτές οι συναλλασσόμενοι δεν αποβλέπουν στην απόκτηση άμεσης φερεγγυότητας, αλλά στην άμεση καταβολή του ποσού, που αυτές καλύπτουν, χωρίς τα εμπλεκόμενα μέρη να καταφεύγουν στα δικαστήρια (ΑΠ 270/2023). Με τη μεσολάβηση δηλαδή της Τράπεζας σκοπεύουν να μετατεθεί το χρηματικό ποσό, για το οποίο δόθηκε η εγγυητική επιστολή, σε εκείνον, προς τον οποίο απευθύνεται, χωρίς να λαμβάνεται καν υπόψη η θέση εκείνου, για τον οποίο δόθηκε.

Με τον τρόπο αυτόν εξασφαλίζεται ο δικαιούχος δανειστής για την άμεση απόλαυση του ποσού αυτού (ΝΣΚ 39/2017).

28. Ειδικότερα, η Τράπεζα στην εγγυητική επιστολή δηλώνει ανεπιφύλακτα ότι με αίτηση εκείνου, στον οποίο έδωσε την εγγύηση, θα του πληρώσει κάποιο χρηματικό ποσό αντί του οφειλέτη του, παραιτούμενη από τις ενστάσεις των άρθρων ΑΚ 853 και 855 (προσωποπαγείς ενστάσεις του οφειλέτη, και διζήσεως), οι οποίες αποτελούν ενδοτικό δίκαιο, και συνεπώς είναι δεκτικές κάποιας αντίθετης συμφωνίας. Μάλιστα, η Τράπεζα δεν μπορεί να αντιτάξει ούτε τις ενστάσεις, οι οποίες αντιτίθενται σαφώς στον ασφαλιστικό σκοπό της εγγύησης, γιατί τότε, σίγουρα, θα διακυβευόταν το κύρος της απέναντι στην πελατεία της (ΝΣΚ 39/2017).

29. Η εγγυητική επιστολή είναι εξασφαλιστική της βασικής σχέσης, που συνδέει τον οφειλέτη και τον δανειστή. Περαιτέρω, η εγγυητική επιστολή με ρήτρα πληρωμής σε πρώτη ζήτηση, έχει την έννοια ότι η τράπεζα εγγυάται προς τον δανειστή την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του πρωτοφειλέτη με την καταβολή του ποσού της εγγυητικής επιστολής, χωρίς δυνατότητα ελέγχου του υπαρκτού έγκυρης οφειλής, και του λόγου κατάπτωσης της εγγύησης, καθώς και της προβολής ένστασης διζήσεως (ΑΠ 270/2023).

30. Όταν σε εγγυητική επιστολή συμφωνηθεί μεταξύ των ενδιαφερομένων ότι η παρέχουσα την εγγυητική επιστολή τράπεζα υποχρεούται να καταβάλει το αναγραφόμενο στην εγγυητική επιστολή ποσό χωρίς αντιρρήσεις και χωρίς το δικαίωμα προβολής της ένστασης διζήσεως, καθώς και κάθε άλλης, μη προσωποπαγούς ένστασης του πρωτοφειλέτη, τότε επέρχεται ευρεία αποσύνδεση της εγγυητικής επιστολής και της εξ αυτής υποχρέωσης από την βασική σχέση. Η δικαστική ή εξώδικη επιδίωξη του δανειστή να εισπράξει το ποσό της εγγυητικής επιστολής έχει ενιαία ιστορική και νομική βάση με αντίστοιχη απαίτηση αυτού κατά του οφειλέτη από την μεταξύ τους έννομη σχέση. Έτσι εξασφαλίζεται ο δανειστής εκείνος, προς τον οποίο απευθύνεται η εγγυητική επιστολή, με ρήτρα πληρωμής "σε πρώτη ζήτηση" ή "απλή ειδοποίηση" -που συνήθως εκδίδεται με τη μεσολάβηση Τράπεζας- στην άμεση απόλαυση του ποσού αυτής, αφού η Τράπεζα, που ανέλαβε πλέον την υποχρέωση να πληρώσει σε πρώτη ζήτηση ή με απλή ειδοποίηση ή δήλωση, δεν μπορεί να αρνηθεί την καταβολή του ποσού της εγγυητικής επιστολής προς τον δανειστή, επικαλούμενη ανυπαρξία ή πλημμέλεια της βασικής σχέσης, ή ακόμη και να αμφισβητήσει τον λόγο κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής- και πολύ περισσότερο να αντιτάξει από τη σχέση κάλυψης ενστάσεις του εντολέα της πρωτοφειλέτη. Δεν

καθίσταται όμως η εγγυητική επιστολή αφηρημένη υπόσχεση χρέους, ούτε αποβάλλει τον χαρακτήρα της ως σύμβασης εξασφαλιστικής των δικαιωμάτων του οφειλέτη από την βασική έννομη σχέση, και με την έννοια αυτή η τράπεζα δεν υποχρεούται να καταβάλει στο δανειστή για αιτία, η οποία δεν καλύπτεται από την εγγυητική επιστολή (ΑΠ 270/2023).

31. Επιπλέον, στην περίπτωση εγγυητικής επιστολής με μία από τις παραπάνω ρήτρες, μετά την κατάπτωση αυτής, και την καταβολή του ποσού της στον δανειστή, υπέρ του οποίου δόθηκε, ο πρωτοφειλέτης, πελάτης της εγγυήτριας τράπεζας, ο οποίος είναι αυτός, που πράγματι θα καταβάλει το ποσό της εγγυητικής επιστολής, αφού η τράπεζα το εισπράττει από αυτόν πραγματικά ή λογιστικά (αν έχει σε αυτή χρηματικό λογαριασμό), επικαλούμενος ότι δεν συντρέχει πραγματικός ή νομικός λόγος κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής, δικαιούται να στραφεί εναντίον του δανειστή, που εισέπραξε το ποσό της εγγυητικής επιστολής, και να ζητήσει ό,τι ο τελευταίος εισέπραξε χωρίς νόμιμη αιτία. Η αναζήτηση αυτή θα γίνει με τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού, ή και της αδικοπραξίας, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της τελευταίας (ΑΠ 270/2023).

32. Από το περιεχόμενο του κειμένου της, με αριθμό «...../2004», εγγυητικής επιστολής της εξεταζόμενης περίπτωσης συνάγεται πως η εγγύηση της συγκεκριμένης Τράπεζας έχει δοθεί υπέρ της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «Δ..... Α.Ε.» για αόριστο χρόνο για την συντέλεση της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ακινήτων για τις ανάγκες εκμετάλλευσης του Ορυχείου Αμυνταίου στους Δήμους Αμυνταίου (ΔΔ Σωτήρα-Ροδώνα) και Αετού (ΔΔ Αναργύρων-Πεδινού) Νομού Φλώρινας (απαλλοτρίωση ΟΑ7), που κηρύχθηκε υπέρ αυτής με την υπ' αριθμ. 1051855/4815/0010/13-7-2004 (Δ' .../2004) κ.υ.α., με ρητή επίκληση εφαρμογής του άρθρου 3 παρ. 7 του ν. 2882/2001, και με ρήτρα πληρωμής «με απλή ειδοποίηση».

33. Με βάση τα παραπάνω, στην περίπτωση του ερωτήματος, η εγγυητική επιστολή της συγκεκριμένης Τράπεζας, με αριθμό «...../2004», υπέρ της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «Δ..... Α.Ε.», προς το Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών (ήδη Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών), για την συντέλεση της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, που είχε κηρυχθεί υπέρ της με την κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας & Οικονομικών - Ανάπτυξης, με αριθμό 1051855/4815/0010/13-7-2004 (Δ' .../2004), καταπίπτει υπέρ του Δημοσίου, και υπέρ όσων καθ' ων η απαλλοτρίωση ιδιοκτητών, για τις εκτάσεις των οποίων δεν

συντελέστηκε εμπρόθεσμα αυτή, και οι οποίοι έχουν αναγνωρισθεί δικαιούχοι της αποζημίωσης από αυτήν με δικαστική απόφαση.

34. Η αρμόδια και ερωτώσα υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών, στην οποία την κατοχή βρίσκεται η συγκεκριμένη εγγυητική επιστολή, θα πρέπει, απευθυνόμενη στην συγκεκριμένη Τράπεζα, να ζητήσει την κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής, την απόδοση του 50% του ποσού, για το οποίο θα ζητήσει την κατάπτωση, απευθείας στο Δημόσιο, και το υπόλοιπο 50% να κατατεθεί στο Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων υπέρ όσων καθ' ων η απαλλοτρίωση ιδιοκτητών έχουν αναγνωρισθεί δικαιούχοι της αποζημίωσης με δικαστική απόφαση, για τις ιδιοκτησίες των οποίων δεν συντελέστηκε εμπρόθεσμα η αναγκαστική απαλλοτρίωση, που είχε κηρυχθεί με την κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας & Οικονομικών - Ανάπτυξης, με αριθμό 1051855/4815/0010/13-7-2004 (Δ' .../2004), λόγω ύπαρξης, σύμφωνα με το άρθρο ΑΚ 434, εύλογης αμφιβολίας στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών για το ποιοι είναι πραγματικά τέτοιοι δικαιούχοι, ώστε στη συνέχεια, να εκκαθαριστούν αυτά τα ποσά μεταξύ εκείνων και της εταιρείας με την επωνυμία «Δ..... Α.Ε.», και να καταβληθούν σε αυτούς.

35. Ζήτημα παραγραφής της αξίωσης του Δημοσίου για κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής από την εξεταζόμενη έννομη σχέση δεν υφίσταται. Ο χρόνος παραγραφής των αξιώσεων υπέρ και κατά του Δημοσίου ρυθμίζεται από τον εκάστοτε ισχύοντα Κώδικα Δημοσίου Λογιστικού. Πλέον πρόσφατες είναι οι οικείες διατάξεις των ν. 2362/1995 και 4270/2014. Ως προς το ζήτημα του διαχρονικού δικαίου ισχύος των περί παραγραφής αξιώσεων υπέρ και κατά του Δημοσίου διατάξεων των ν. 2362/1995 και 4270/2014, προβλέπεται ότι οι περί παραγραφής διατάξεις του ν. 2362/1995 εφαρμόζονται επί απαιτήσεων, που γεννώνται μετά την έναρξη ισχύος του, ήτοι μετά την 1-01-1996, εκτός από τις διατάξεις για την αναστολή ή τη διακοπή της παραγραφής, όπου οι σχετικές διατάξεις του ν. 2362/1995 εφαρμόζονται και επί απαιτήσεων, που έχουν γεννηθεί πριν από την ισχύ αυτού, εάν τα επαγόμενα την αναστολή ή διακοπή γεγονότα έχουν συντελεστεί μετά την έναρξη ισχύος αυτού. Αντίστοιχα, οι περί παραγραφής διατάξεις του ν. 4270/2014 ισχύουν για απαιτήσεις του Δημοσίου, που βεβαιώνονται προς είσπραξη μετά την 1-01-2015, καθώς και για απαιτήσεις σε βάρος του Δημοσίου, που γεννώνται μετά την ημερομηνία αυτή. Από την ερμηνεία των ταυτόσημων κανόνων δικαίου του άρθρου 86 παρ. 3 περ. θ' του ν. 2362/1995, και του άρθρου 136 παρ. 3 περ. θ' του ν. 4270/2014, περί παραγραφής των αξιώσεων του Δημοσίου από κατάπτωση εγγυήσεων τρίτων, η παραγραφή της

αξίωσης του Δημοσίου κατά Τράπεζας από τραπεζική εγγυητική επιστολή αόριστης διάρκειας, που έχει εκδώσει τράπεζα υπέρ συγκεκριμένου φυσικού προσώπου παραγράφεται μετά εικοσαετία από το τέλος του έτους, όπου λαμβάνει χώρα η ταμειακή βεβαίωση της αξίωσης του Δημοσίου (ad hoc ΝΣΚ 39/2017). Ωστόσο, με νεότερες γνωμοδοτήσεις του ΝΣΚ (Ολ.66/2019 σκ.43, 42/2023 σκ.21) έχει γίνει δεκτό, παρά τα οριζόμενα στο άρθρο 136 του ν. 4270/2014, περί μη παραγραφής στο διηλεκτές των αξιώσεων του Δημοσίου κατά τρίτων, ότι για λόγους ασφάλειας δικαίου, και προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των οφειλετών του Δημοσίου, αν δεν προκύπτει από άλλη γενική ή ειδική διάταξη ειδικότερος χρόνος παραγραφής της σχετικής αξίωσης του Δημοσίου, τότε εφαρμόζεται η γενική διάταξη του άρθρου ΑΚ 249, που προβλέπει 20ετή παραγραφή, η οποία αρχίζει, κατά τη διάταξη του άρθρου ΑΚ 251, αφότου γεννήθηκε και είναι δυνατή η δικαστική της επιδίωξη. Στην εξεταζόμενη περίπτωση, δεν έχει γίνει ταμειακή βεβαίωση του ποσού της αξίωσης του Δημοσίου από την εγγυητική επιστολή, ενώ το γενεσιουργό γεγονός της αξίωσής του για κατάπτωση της συγκεκριμένης εγγυητικής επιστολής συντελέστηκε με την πάροδο της 18μηνιας προθεσμίας, που είχε η υπόχρεη εταιρεία για να προβεί στις ενέργειες προς συντέλεση της απαλλοτρίωσης από τις 26-05-2005 και ύστερα, μέχρι δηλαδή τις 27-11-2006. Έτσι, από τις 28-11-2006, ακόμα και υπό την αυστηρότερη ερμηνευτική εκδοχή, δεν έχει παρέλθει 20ετία, ώστε να έχει παραγραφεί η σχετική αξίωση του Δημοσίου. Επομένως, η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών θα πρέπει να έχει ζητήσει την κατάπτωση της συγκεκριμένης εγγυητικής επιστολής οπωσδήποτε μέχρι τις 28-11-2026.

36. Ως προς το ζήτημα αν στην εξεταζόμενη περίπτωση καταπίπτει το σύνολο του ποσού της εγγυητικής επιστολής, ή μέρος του, διατυπώθηκαν δύο (2) αντίθετες γνώμες.

37. Κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, που απαρτίστηκε από τα μέλη του Τμήματος, Α. Κουτούκη, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ. και τους Νομικούς Συμβούλους του Κράτους, Σ. Σπυρόπουλο, Κ. Γεωργιάδη, Α. Αντωνίου, Ο. Πατσοπούλου και Γ. Παπαδάκη [ψηφοί: έξι (6)], καταπίπτει μέρος του ποσού της εγγυητικής επιστολής, ανάλογα με το ποσοστό της μερικής συντέλεσης της απαλλοτρίωσης. Από τον συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 17 παρ. 2,4 του Συντάγματος, και των άρθρων 7 παρ. 1, 11 παρ. 3 του ν. 2882/2001, προκύπτει ότι, εφόσον η απαλλοτρίωση συντελεστεί κατά ένα μέρος, η παράλειψη του υποχρέου να καταβάλει την απομένουσα αποζημίωση σε χρήμα δεν συνεπάγεται την αυτοδίκαιη άρση της απαλλοτρίωσης αυτής στο σύνολό

της, ακόμη, δηλαδή, και ως προς τις απαλλοτριωθείσες ιδιοκτησίες, για τις οποίες καταβλήθηκε η ορισθείσα αποζημίωση εντός της τασσόμενης από το άρθρο 17 παρ. 4 του Συντάγματος προθεσμίας. Επομένως, το Σύνταγμα και ο ν. 2882/2001 δεν αποκλείουν, σε περίπτωση μερικής συντέλεσης της απαλλοτρίωσης, την μερική μόνον άρση της, κατά το μέρος, δηλαδή, που η αναγκαστική απαλλοτρίωση δεν έχει συντελεστεί. Εξάλλου, με την διάταξη του άρθρου 3 παρ. 7 του ν. 2882/2001 επιδιώχθηκε, στην περίπτωση που υπερ ού της απαλλοτρίωσης είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, η δήλωση του προσώπου αυτού για την πρόθεση και τη δυνατότητά του προς καταβολή της αποζημίωσης, που θα καθοριστεί, να είναι σοβαρή και δεσμευτική για αυτό κατά τρόπο, ώστε και το δημόσιο συμφέρον, που δικαιολογεί την επιβολή της απαλλοτρίωσης να διασφαλίζεται, και ο ιδιοκτήτης της απαλλοτριούμενης έκτασης να εξασφαλίζεται για την έγκαιρη είσπραξη της αποζημίωσης που δικαιούται (βλ. Εισηγητική Έκθεση ν. 2985/2002). Περαιτέρω, η προβλεπόμενη στην ως άνω διάταξη κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής έχει μεν το χαρακτήρα ποινής σε βάρος του ιδιώτη-υπερ ού η απαλλοτρίωση, καταπίπτει, όμως, μόνο σε περίπτωση μη συντέλεσης της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης εντός των νομίμων προθεσμιών, προς την οποία (μη συντέλεση) έχει παρακολουθηματικό χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, από τη διάταξη αυτή, ερμηνευόμενη και υπό το πνεύμα της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος, πρβλ. ΟΛΑΠ 9/2015, ΣΤΕ 1968/2022), συνάγεται, σε συνδυασμό με τα προεκτεθέντα, ότι, στην περίπτωση, κατά την οποία η απαλλοτρίωση συντελεστεί μόνο μερικά, και αρθεί κατά το μη συντελεσθέν μέρος της εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών, οπότε δεν εκπληρώνεται ο σκοπός της δημόσιας ωφέλειας, και παύει η δέσμευση των ιδιοκτησιών των αναγνωρισθέντων δικαιούχων, η εγγυητική επιστολή θα καταπέσει υπέρ του Δημοσίου και των αναγνωρισμένων δικαιούχων, σε ποσοστό 50% για τον καθένα, μόνο κατά το μέρος, κατά το οποίο δεν συντελέστηκε η απαλλοτρίωση.

38. Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, που απαρτίστηκε από την Πρόεδρο του Τμήματος Στυλιανή Χαριτάκη, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ., και τους Νομικούς Συμβούλους του Κράτους, Δ. Χειμώνα, Ε. Κασομένου, Ε. Λευθεριώτου και Ε. Πανοπούλου [ψήφοι: πέντε (5)], με την οποία συντάχθηκε και ο εισηγητής Πάρεδρος, σε κάθε περίπτωση μη συντέλεσης ή/και μερικής συντέλεσης της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, καταπίπτει το σύνολο του ποσού της εγγυητικής επιστολής. Και αυτό γιατί οι κανόνες δικαίου του άρθρου 3 παρ. 7 του ν. 2882/2001 εξαιτίας των προαναφερόμενων χαρακτηριστικών και της νομικής φύσης της διαδικασίας της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης πρέπει να ερμηνεύονται

στενά και επειδή στην σαφή διατύπωση του συγκεκριμένου κανόνα δικαίου περιέχεται απόλυτη, σαφής και οριζόντια διατύπωση για την κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής, αν δεν συντελεστεί η απαλλοτρίωση, χωρίς περιθώρια κατάπτωσης μέρους του ποσού της εγγυητικής επιστολής. Αυτή η στενή ερμηνεία θεμελιώνεται και στο ότι και, με βάση τα διδάγματα της κοινής πείρας, εκτός από τα χαρακτηριστικά των έργων δημόσιας ωφέλειας, υπέρ των οποίων κηρύσσονται αναγκαστικές απαλλοτριώσεις, η δημόσια ωφέλεια επέρχεται μόνον όταν ένα έργο σχετικά με αυτήν είναι ολοκληρωμένο και λειτουργικό με τις προδιαγραφές, που έχουν προβλεφθεί, όταν κηρύσσεται η αναγκαστική απαλλοτρίωση -όντας αυτονόητο πως η ολοκλήρωση ενός έργου προϋποθέτει την κατασκευή του σε ολόκληρη την έκταση, στην οποία είχε υπολογιστεί από την αρχή πως θα έπρεπε να κατασκευαστεί, και όχι σε τμήμα της, αφού τότε δεν θα μπορεί να γίνει ολοκληρωμένο το έργο. Επιπλέον, στην περίπτωση της κατάπτωσης της συγκεκριμένης εγγυητικής επιστολής, με βάση το άρθρο 3 παρ. 7, η βασική έννομη σχέση, που εξασφαλίζεται με αυτήν, δεν αφορά σε ενοχή για εκπλήρωση σταδίων συμβατικής ενοχής, αλλά ενοχής εκ του νόμου, και δη από το δίκαιο της απαλλοτρίωσης. Τέλος, στην εξεταζόμενη περίπτωση το νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, υπέρ του οποίου είχε κηρυχθεί η αναγκαστική απαλλοτρίωση με την κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας & Οικονομικών - Ανάπτυξης, με αριθμό 1051855/4815/0010/13-7-2004 (Δ' .../2004), έκανε χρήση των κρατικών οργάνων και δομών υπέρ αυτού, η οποία οδήγησε για ικανό χρονικό διάστημα, που αποδείχτηκε άσκοπο, σε προσβολή του πυρήνα του ατομικού δικαιώματος της ιδιοκτησίας των καθ' ων η απαλλοτρίωση ιδιοκτητών, οι οποίοι έχουν αναγνωρισθεί δικαιούχοι της αποζημίωσης με δικαστική απόφαση, ενώ επήλθε και καθυστέρηση στην επέλευση της δημόσιας ωφέλειας, για χάρη της οποίας είχε κηρυχθεί η αναγκαστική απαλλοτρίωση.

Απάντηση:

39. Με βάση τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα, που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α') γνωμοδοτεί, ως εξής:

α) (ομόφωνα) ότι, καταρχήν, συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του τελευταίου εδαφίου της παρ. 7 του άρθρου 3 του ν. 2882/2001, δηλαδή κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής του ερωτήματος, λόγω μη συντέλεσης εξ ολοκλήρου της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, για την οποία αυτή είχε κατατεθεί,

β) (κατά πλειοψηφία) ότι η κατάπτωση αφορά σε μέρος του ποσού της εγγυητικής επιστολής, δηλαδή σε αυτό που αντιστοιχεί στο τμήμα των εκτάσεων της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, για το οποίο δεν συντελέστηκε αυτή εμπρόθεσμα (δηλαδή μέχρι τις 27-11-2006). Το ποσό αυτό πρέπει να καταπέσει κατά ποσοστό 50% υπέρ του Δημοσίου και κατά ποσοστό 50% υπέρ όσων καθ' ων η απαλλοτρίωση ιδιοκτητών, για τις εκτάσεις των οποίων δεν συντελέστηκε εμπρόθεσμα αυτή, και οι οποίοι έχουν αναγνωρισθεί δικαιούχοι της αποζημίωσης από αυτήν με δικαστική απόφαση.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 5 Ιουνίου 2024

Η Πρόεδρος

Ο Εισηγητής

Ψηφιακά υπογεγραμμένο από LAVRENTIOS PAPPAS
Ημερομηνία: 2024.06.05 11:53:10 EEST

Στυλιανή Χαριτάκη
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Λαυρέντιος Παππάς
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.